

Pionjären som gjorde det privata politiskt

Berättelse

En uppväxt som öppnade ögonen

Kerstin Hesselgren föddes 1872 i Hofors, ett litet brukssamhälle i Gästrikland. Hennes far var provinsialläkare, vilket innebar att familjen kom nära både de välbärgade och de allra fattigaste. Redan som ung såg Kerstin hur olika livet kunde vara beroende på vilken samhällsklass man föddes in i. De erfarenheterna skulle hon bära med sig genom hela livet, och de förklarar mycket av det engagemang hon senare visade.

Yrkeskvinna i en tid då det var ovanligt

I en tid då de flesta kvinnor förväntades gifta sig och stanna hemma valde Kerstin en annan väg. Hon utbildade sig till sjuksköterska och till lärarinna i huslig ekonomi, och hon reste utomlands, bland annat till London, för att studera hur arbetsplatser och bostäder kunde kontrolleras. Denna kunskap gjorde henne till en pionjär. År 1906 utsågs hon till Sveriges första kvinnliga bostadsinspektör, och 1913 blev hon landets första kvinnliga yrkesinspektör. Hennes uppgift var att granska fabriker och rapportera dåliga förhållanden, framför allt för kvinnliga arbetare. Genom detta arbete fick hon en unik insyn i hur ojämlikt arbetslivet var, vilket innebar att hon förstod problemen inifrån.

Vägen in i politiken

Å ena sidan kunde Kerstin påverka mycket som inspektör, å andra sidan insåg hon att de stora förändringarna måste göras genom lagar. När kvinnor äntligen fick rösträtt valdes hon 1921 in i riksdagen och blev den första kvinnan i första kammaren. Det var en symbolisk och historisk händelse. Trots att hon ofta var ensam kvinna bland männen lyckades hon lyfta frågor som tidigare hade betraktats som privata och därmed ointressanta för politiken: mödravård, gifta kvinnors rätt att arbeta, lika lön och sexualupplysning. Följaktligen bidrog hon till att flytta gränsen för vad politiken borde handla om.

Ett liv större än Sverige

Kerstins blick stannade inte vid landets gränser. Hon representerade Sverige i Nationernas förbund och i den internationella arbetsorganisationen ILO, där hon arbetade för fred och för kvinnors villkor i världen. Tillsammans med några likasinnade kvinnor grundade hon dessutom Kvinnliga medborgarskolan vid Fogelstad, en plats där kvinnor kunde rusta sig med kunskap för att ta plats i samhället. Hennes namn fick på så sätt betydelse långt utanför riksdagshuset.

Ett arv som lever vidare

Kerstin Hesselgren gifte sig aldrig och fick inga egna barn. I stället ägnade hon hela sitt liv åt att förbättra villkoren för andra. Hon dog 1962, nittio år gammal. Hennes insats påminner oss om en viktig tanke: att frågor som länge avfärdats som "kvinnofrågor" eller privata angelägenheter i själva

verket rör hela samhället. Trots detta tog det lång tid innan eftervärlden gav henne den plats hon förtjänade. I dag bär bland annat en gästprofessur hennes namn, vilket innebär att hennes gärning fortsätter att inspirera nya generationer.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
brukssamhälle	en ort som vuxit fram kring ett järnbruk eller en fabrik
provinsialläkare	en statligt anställd läkare med ansvar för ett område
välbärgad	någon som har gott om pengar
samhällsklass	grupp i samhället med liknande villkor och inkomst
huslig ekonomi	kunskap om hushåll, mat och hemmets skötsel
granska	noga kontrollera och undersöka något
insyn	möjlighet att se och förstå hur något fungerar inifrån
ojämlik	när människor har olika villkor och möjligheter
symbolisk	något som betyder mer än sig självt, en stark markering
likasinnad	någon som tycker och tänker på samma sätt
rusta sig	förbereda sig och skaffa sig styrka eller kunskap
eftervärlden	de människor som lever efter att någon har dött
gärning	det viktiga arbete eller den insats en person gjort

Läsförståelsefrågor

1. Vad arbetade Kerstins far med, och varför påverkade det henne?
 1. Han var fabriksägare, så hon lärde sig om industrin.
 2. Han var provinsialläkare, så hon mötte både rika och fattiga.
 3. Han var politiker, så hon växte upp i riksdagen.
2. Vad gjorde Kerstin innan hon gick in i politiken?
 1. Hon arbetade som inspektör och granskade arbetsplatser.
 2. Hon var lärare i en skola hela sitt liv.
 3. Hon drev en egen fabrik.
3. Varför valde Kerstin att gå in i politiken, enligt texten?
 1. Hon ville bli rik och känd.
 2. Hon insåg att stora förändringar krävde nya lagar.
 3. Hon ville sluta arbeta som inspektör.
4. Vad menas med att Kerstin gjorde "det privata politiskt"?
 1. Hon berättade privata saker om sig själv i riksdagen.
 2. Hon lyfte frågor som setts som privata till politiska frågor.
 3. Hon arbetade hemifrån i stället för i riksdagen.
5. Vad gjorde Kerstin internationellt?
 1. Hon representerade Sverige i Nationernas förbund och ILO.
 2. Hon flyttade utomlands och slutade med politik.
 3. Hon startade fabriker i andra länder.
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Kerstin var den första kvinnan i riksdagens första kammare.
 2. Kerstin hade flera egna barn som hon tog hand om.
 3. Kerstin tyckte att kvinnofrågor var oviktiga för samhället.
 4. Kerstin var med och grundade en skola för kvinnor vid Fogelstad.
7. Beskriv med egna ord varför Kerstin kan kallas pionjär.
8. Vilka politiska frågor drev Kerstin i riksdagen? Ge minst tre exempel.
9. Varför var det historiskt och symboliskt viktigt att en kvinna kom in i första kammaren 1921?
10. Texten säger att det "tog lång tid innan eftervärlden gav henne den plats hon förtjänade". Vad tror du kan vara orsaker till det?
11. I texten står att Kerstin förstod arbetslivets problem "inifrån". Förklara vad det betyder och varför det var en fördel för henne.

12. Vilket budskap tror du att texten vill ge läsaren om kvinnofrågor och samhället? Motivera.

Facit

1. Han var provinsialläkare, så hon mötte både rika och fattiga.
1. Hon arbetade som inspektör och granskade arbetsplatser.
1. Hon insåg att stora förändringar krävde nya lagar.
1. Hon lyfte frågor som setts som privata till politiska frågor.
1. Hon representerade Sverige i Nationernas förbund och ILO.
1. ja b) nej c) nej d) ja
- Exempel på svar: Hon var först med flera saker, till exempel att bli yrkesinspektör och att sitta i riksdagen. Hon banade väg för andra kvinnor och visade att kvinnor kunde ta plats i samhället.
- Exempel på svar: Mödravård, gifta kvinnors rätt att arbeta, lika lön och sexualupplysning.
- Exempel på svar: Det visade att kvinnor nu kunde vara med och bestämma över landets lagar, inte bara männen. Det var en stark markering för jämställdhet och en milstolpe i demokratin.
- Exempel på svar: De frågor hon drev sågs länge som mindre viktiga "kvinnofrågor", och kvinnors insatser i historien har ofta glömts bort eller fått mindre uppmärksamhet än mäns.
- Exempel på svar: Hon hade själv besökt fabrikena och sett de dåliga förhållandena med egna ögon. Därför visste hon vad hon talade om och kunde driva frågorna med trovärdighet.
- Exempel på svar: Att frågor som rör kvinnor, familj och vård inte är privata småsaker utan handlar om hela samhället. Texten vill visa att Kerstin hade rätt i att göra dem politiska.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten kräver att eleven tolkar antydningar, till exempel om varför Kerstins gärning länge förbisågs. Tema: jämställdhet, demokratis framväxt och hur gränsen mellan privat och politiskt förändras. Inferensfrågorna (10–12) lämpar sig väl för fördjupande samtal.

Diskussionsfrågor

- Texten menar att "privata" frågor i själva verket rör hela samhället. Håller du med? Ge exempel på en sådan fråga idag.
- Kerstin hade sett arbetslivets problem "inifrån". Hur viktigt är det att de som bestämmer har egen erfarenhet av det de beslutar om?
- Många av Kerstins idéer var omstridda på sin tid men självklara idag. Finns det frågor som är omstridda nu men som kanske blir självklara i framtiden?

- Kvinnors insatser i historien har ofta fått mindre uppmärksamhet. Varför tror du att det är så, och hur kan det förändras?
- **Skriv (6–8 meningar):** Skriv en kort text om en person, känd eller okänd, som har kämpat för en rättvisare värld. Beskriv vad personen gjorde och varför det var viktigt.

Källor och faktagranskning

- Svenskt biografiskt lexikon (SBL): Kerstin Hesselgren — <https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=12947>
- Svenskt kvinnobiografiskt lexikon (SKBL): Kerstin Hesselgren — <https://skbl.se/sv/artikel/KerstinHesselgren>
- Wikipedia (svenska): Kerstin Hesselgren — https://sv.wikipedia.org/wiki/Kerstin_Hesselgren
- Renée Frangeur: Kerstin Hesselgren – den gränsöverskridande politikern. En biografi (2013)

Faktagranskad i juni 2026. Nyckelfakta: född 4 januari 1872 i Hofors (Torsåkers socken), Gästrikland; död 19 augusti 1962 i Stockholm. Sveriges första kvinnliga yrkesinspektör (från 1913), bostadsinspektör (1906) och skolköksinspektör (1909). Invald i riksdagen 1921 och var den första kvinnan i första kammaren (ledamot 1922–1934, därefter i andra kammaren 1937–1944). Politiskt frisinnad/liberal. Aktiv internationellt i Nationernas förbund och ILO. Medgrundare av Fogelstadgruppen och Kvinnliga medborgarskolan vid Fogelstad. Ogift. Notera: Hofors låg historiskt i Torsåkers socken, vilket är varför vissa källor anger Torsåker som födelseort — samma plats.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-12.